

# Motion till riksdagen

## 1986/87:L112

Ulla Orring m. fl. (fp)

Ekonomiska föreningar (prop. 1986/87:7)

---

Såväl 1951 års föreningslag som de förslag som lagts fram av kooperationsutredningen har haft som syfte att företagsformen ekonomisk förening i princip skall reserveras för ekonomisk verksamhet som bedrivs på kooperativ grund. Syftet med en sådan ekonomisk verksamhet är att främja medlemmarnas ekonomiska intressen. Medlemskapet skall vara öppet och frivilligt. Beslutsfattandet inom föreningen skall ske i de demokratiska former som kännetecknar svenska folkrörelser, något som i sin tur kräver att föreningen är oberoende av utomstående. Denna företagsform bygger också på att medlemmarna deltar i verksamheten, exempelvis som avnämare för de tjänster eller varor som föreningen tillhandahåller samt på en begränsning av överskottsutdelningen.

De ovan återgivna principerna har varit grundläggande för såväl konsument- som producentkooperationen i Sverige, och de är därigenom en viktig del av Folkrörelsesveriges idétradition.

Skall den ekonomiska föreningen behålla sin karaktär av en renodlat kooperativ företagsform bör föreningslagen vara så utformad att kapitalassociationer, där det avgörande inflytandet helt eller delvis ligger på annat håll än hos medlemmarna, inte kan registreras som ekonomiska föreningar. Förslaget i proposition 1986/87:7 innehåller dock, i likhet med 1951 års föreningslag, några kryphål vilka möjliggör att kommuner eller aktiebolag missbrukar företagsformen ekonomisk förening genom att knyta sådana föreningar så nära till sig att det inte blir fråga om självständiga föreningar som arbetar i medlemmarnas intresse.

Inte minst i samband med överförande av tidigare kommunal verksamhet till föreningslivet finns det en risk att kommunen skaffar sig en fortsatt kontroll över verksamhet som övergått till en ekonomisk förening, genom att skaffa sig vetorätt mot stadgeändringar, omfattande styrelserepresentation och/eller omfattande rösträtt på föreningsstämman. Om detta inträffar har gränsen suddats ut mellan den offentliga makten och det fria föreningslivet. Det vore mycket olyckligt om en sådan utveckling — där några av den svenska folkrörelsetraditionens centrala idéer skulle hotas — blev följden av den i andra avseenden välkomna ökningen av intresset för att låta föreningar ta över verksamhet som tidigare drivits i kommunal regi.

I dag är det faktiskt möjligt att registrera en ekonomisk förening, där en kommun (eller ett aktiebolag eller en stiftelse) tillsätter *hela* styrelsen, har röstmajoritet på föreningsstämman i kraft av sitt *kapitalägande* och dessutom har vetorätt mot stadgeändringar. I bostadsrättsföreningar kan utom-

stående tillsätta en majoritet av styrelsen (dock inte hela styrelsen) samt skaffa sig vetorätt mot stadgeändringar. Föreskrifter av detta slag kan väntas tillkomma vid föreningens bildande, innan det stora flertalet medlemmar hunnit inträda och få rösträtt på föreningsstämman. Dessa risker är särskilt tydliga då det gäller bostadsrättsföreningar som regelmässigt stiftas innan de blivande boende kommer in i bilden.

Även för andra ekonomiska föreningar finns det dock en risk att exempelvis ett avtal med kommunen och stadgar för en blivande ekonomisk förening förhandlas fram som en pakettlösning, vilken innebär att de blivande medlemmarna inte kommer att kunna utöva det inflytande i föreningen som de skall ha om föreningen är kooperativ.

Av de uppräknade kryphålen torde rätten för utomstående att skaffa sig kontroll över kommande stadgeändringar vara den bestämmelse som i praktiken lämnar det största utrymmet för missbruk av företagsformen ekonomisk förening (och bostadsrättsförening). I en ny föreningslag bör principerna om lika rösträtt och om medlemmarnas avgörande inflytande över så centrala frågor som stadgar och styrelseval regleras så, att framtida missbruk kan förebyggas.

## Lika rösträtt

Enligt 1 kap. 1 § i regeringens lagförslag är det utmärkande för en ekonomisk förening att den uppfyller särskilda villkor bl. a. då det gäller medlemmarnas rösträtt. Det framgår dock av 7 kap. att denna formulering i 1 kap. saknar innehåll, såvitt gäller rösträtten. I princip är vilka rösträtsbestämmelser som helst tillåtna. Justitieministern har avstått från ett förslag om lika rösträtt på grund av vissa tillämpningssvårigheter, bl. a. i föreningar som har såväl fysiska personer som ekonomiska föreningar som medlemmar. Principen om lika rösträtt kan dock tas in i föreningslagen, om den görs dispositiv för sammanslutningar av ekonomiska föreningar — kooperativa centralorganisationer med kooperationsutredningens terminologi. Vi föreslår att föreningslagen här utformas i huvudsak på det sätt kooperationsutredningen föreslog, dock med några ändringar som bör vara tillräckliga för att tillgodose de invändningar mot utredningsförslaget som redovisas i propositionen.

Kravet bör vara *lika* rösträtt, inte att varje medlem har *en* röst. Denna formulering anknyter till nuvarande bestämmelse om kooperativa föreningar i skattelagstiftningen. Formuleringen lika rösträtt ger inga problem i sammanslutningar av juridiska personer, där varje medlemsförening skall sända t. ex. två ombud till stämman. Formuleringen gör det vidare möjligt för föreningar som upplåter lägenheter med s. k. kooperativ hyresrätt — samt de äldre bostadsföreningarna — att anta stadgar där varje *hushåll* har en röst. Detta är alltså samma princip om en röst per *lägenhet* som finns i bostadsrättslagen.

I anslutning till terminologin i propositionen vill vi ersätta utredningens begrepp "kooperativ centralorganisation" med begreppet "ekonomisk centralförening". Detta får också — med hänsyn till vad justitieministern anfört i propositionen och vad som framkommit i remissvaren — en mer vidsträckt innebörd än hos kooperationsutredningen.

Principen om lika rösträtt föreslår vi bli dispositiv inte bara för riks- och regionala sammanslutningar där ekonomiska föreningar står för minst hälften av medlemsantal, röster och insatser. Vi föreslår vidare att principen om lika rösträtt blir dispositiv för sådana föreningar där fysiska personer kan ges en röst samtidigt som ekonomiska föreningar röstar efter medlemsantal. Med dessa ändringar jämfört med kooperationsutredningens förslag bör i remissförfarandet framförda invändningar ha tillgodosetts så att principen om lika rösträtt kan göras tvingande i övriga fall.

## Styrelseval

Efter som det lägsta antalet styrelseledamöter i en förening är tre föreslår vi att högst en tredjedel av ledamöterna får utses på annat sätt än genom val på stämman. Antalet styrelseledamöter måste alltså fastställas så att de ledamöter som företräder medlemmarna alltid är minst dubbelt så många som eventuella andra ledamöter. Denna princip kan inte utan ytterligare utredning tas in även i bostadsrättslagen. Detta beror på att det i samband med uppförande av nya fastigheter har ansetts vara legitimt att en styrelsemajoritet under en övergångstid företräder stiftarna och andra utomstående. Pågående översyn av bostadsrättslagen bör dock leda fram till en begränsning av denna övergångstid. Vidare bör det övervägas vilka begränsningar som bör finnas när det gäller beslut av en sådan styrelse, som binder kommande stämmor och styrelse när det gäller t. ex. fastighetsförvaltning och andra väsentliga ekonomiska frågor. Det kan inte i bostadsrättsföreningar, lika litet som i andra kooperativa sammanslutningar, vara godtagbart att styrelsemajoriteten annat än under en kortare övergångstid kontrolleras av andra intressen än medlemsintresset.

## Stadgeändring

Nuvarande regler om att stadgarna i enstaka undantagsfall kan innehålla föreskrift om regeringens godkännande av ändringar kan enligt vår uppfattning få finnas kvar: de innebär i praktiken ingen risk för missbruk. Vidare måste det vara tillåtet att en organisation som är uppbyggd i flera led har stadgar där stadgeändringar i lokala sammanslutningar måste godkännas av riksorganisationen eller motsvarande. Sistnämnda regel kan lämpligen anknytas till begreppet "ekonomisk centralförening".

I övrigt bör det — i såväl bostadsrättsföreningar som andra ekonomiska föreningar — vara otillåtet att registrera stadgar som inte kan ändras utan godkännande av utomstående. För att hindra att en sådan föreskrift kringgås bör inte heller en viss medlem — som t. ex. kan vara en kommun eller ett aktiebolag — kunna ges en särskild vetorätt mot stadgeändringar.

Andra villkor för ändring av stadgarna — såsom ett ännu hårdare majoritetskrav än det som anges i föreningslagen — bör även i fortsättningen vara tillåtna.

## Revision

I propositionen föreslås att de regler om effektivare företagsrevision som nyligen har uppställts för bl. a. aktiebolag skall gälla även för ekonomiska

föreningar. Detta innebär bl. a. att föreningens revisor åläggs skyldighet att anmäla till länsstyrelsen om föreningen inte fullgör sina skatteskyldigheter.

Denna del av den nya lagen om ekonomiska föreningar följer regeringens proposition (1984/85:30) om en effektivare företagsrevision. Vi gick emot förslaget redan då.

Förslaget kan befaras skada förtroendet mellan föreningens ansvariga och revisorn. Revisorn skulle komma att uppfattas som skattemyndigheternas förlängda arm. Därmed föreligger risk att revisorn inte får fullständiga upplysningar om föreningen, vilket försvårar revisorns uppgift. Vidare kan förslaget befaras medföra en extra arbetsbörda för revisorerna och ökade kostnader för föreningarna. Det är dessutom oklart vilka förutsättningarna skall vara för att utkräva ansvar av en revisor som inte fullgör sina åligganden enligt förslaget. Avslutningsvis riskerar förslaget att urvattna den ursprungliga föreningsrevisionen till förmån för en mer renodlad skatte- och avgiftsgranskning.

Som framgått anser vi att regeln om skyldighet för revisor att granska om ett bolag fullgjort sina skyldigheter i fråga om skatter och avgifter inte borde ha införts i aktiebolagslagen. När den nu finns kan det emellertid vara riktigt att samma regler gäller också för föreningar. Vi vill således inte i dag motsätta oss att dessa regler införs i lagen om ekonomiska föreningar, men kommer att återkomma till den principiella frågan under den allmänna motionstiden.

## Övergångsbestämmelser

Ovanstående skärpningar av föreningslagen och bostadsrättslagen bör endast gälla nytillkommande föreningar.

## Avslutning

De här framlagda lagförslagen bör i huvudsak vara tillräckliga för att kommuner och andra inte skall kunna skaffa sig ett *inflytande över beslutsfattandet inne i de kooperativa föreningarna*. Lagändringarna innebär inga som helst olägenheter för de föreningar som är verksamma i dag. Samverkan mellan kommuner och andra intressen som inte fyller de krav som uppställs i föreningslagen bör ske i andra former, såsom aktiebolag, handelsbolag eller stiftelser.

## Hemställen

Med hänvisning till ovanstående hemställs

1. att riksdagen beslutar att, med de ändringar som framgår av *bilaga 1*, anta regeringens förslag till ny lag om ekonomiska föreningar samt förslag till lag om införande av den nya föreningslagen.
2. att riksdagen beslutar att anta i *bilaga 2* intaget förslag till ändring i bostadsrättslagen.

3. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om ändring av reglerna om styrelseval i bostadsrättsföreningar, så att dessa kommer att anknyta till vad som i motionen föreslagits angående styrelseval i ekonomiska föreningar.

Mot. 1986/87  
L112

Stockholm den 10 november 1986

*Ulla Orring (fp)*

*Bengt Harding Olson (fp)*

*Barbro Sandberg (fp)*

*Kjell-Arne Welin (fp)*

Förslag till  
Lag om ekonomiska föreningar

*Propositionens förslag*

*Motionärernas förslag*

**I kap. Inledande bestämmelser**

*5 § En ekonomisk förening är en ekonomisk centralförening om minst hälften av dess medlemmar är ekonomiska föreningar och dessa föreningar har minst hälften av medlemmarnas sammanlagda röstetal och deltar med minst hälften av det inbetalade medlemsinsatskapitalet.*

*En ekonomisk förening är också en ekonomisk centralförening om medlemskap kan beviljas fysiska personer samt ekonomiska föreningar, men inte andra juridiska personer.*

**6 kap. Föreningens ledning**

**1 §**

En ekonomisk ----- tre ledamöter.

Styrelsen väljs av föreningsstämman, om det inte föreskrivs i stadgarna att en eller flera styrelseledamöter skall utses på annat sätt.

Styrelsen väljs av föreningsstämman, om det inte i stadgarna föreskrivs att en eller flera styrelseledamöter, dock högst en tredjedel av hela antalet ledamöter, skall utses på annat sätt.

En styrelseledamots ----- även suppleanter.

**7 kap. Föreningsstämman**

**1 §**

Föreningsmedlemmarnas rätt ----- vid föreningsstämman.

*Varje medlem har en röst, om inte annat anges i stadgarna.*

*Medlemmarna har lika rösträtt. I en ekonomisk centralförening får rösträtten, om stadgarna så bestämmer, utövas efter antalet medlemmar eller på annan grund.*

Av 12 § ----- valda fullmäktige.

14 §

Beslut att ----- enligt 15 §.

*Har i stadgarna tagits in ytterligare villkor för ändring av stadgarna, gäller det villkoret.*

Om enligt ----- regeringens medgivande.

*I stadgarna får tagas in föreskrift om att stadgarna, eller viss bestämmelse i stadgarna, inte får ändras utan tillstånd av ekonomisk centralförening i vilken förening är medlem.*

*Utöver vad som anges i andra och tredje stycket får i stadgarna inte tagas in föreskrift om att stadgarna, eller viss bestämmelse i stadgarna, inte får ändras utan särskilt tillstånd av viss medlem eller av utomstående.*

*Har i stadgarna tagits in ytterligare villkor för ändring av stadgarna, av annan innebörd än vad som anges i andra, tredje eller fjärde stycket gäller det villkoret.*

Ett beslut ----- efter registreringen.

Förslag till  
Lag om införande av lagen (1987:000) om ekonomiska föreningar

Propositionens förslag

Motionärens förslag

*11 a § En förening som registrerats före den 1 januari 1988 får utan hinder av 7 kap. 1 § lagen (1987:000) om ekonomiska föreningar tillämpa de rösträttsregler som dess stadgar bestämmer. Sadan förening får också tillämpa villkor för stadgeändring som strider mot 7 kap. 14 §, 4:e stycket i lagen (1987:000) om ekonomiska föreningar.*

*Om en förening som registrerats före den 1 januari 1988 ändrar bestämmelse i stadgarna som avses i första stycket skall ändring ske till överensstämmelse med lagen (1987:000) om ekonomiska föreningar.*

Förslag till  
Lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479)

*Nuvarande lydelse*

*Motionärernas förslag*

62 §

Beslut om ----- till beslutet.

*Är för giltighet av beslut enligt denna paragraf ytterligare villkor bestämt i stadgarna, gäller även det.*

*För beslut om ändring av bostadsrättsförenings stadgar gäller därutöver 7 kap. 14 § andra, tredje, fjärde och femte styckena lagen (1987:000) om ekonomiska föreningar.*

Har på ----- sådant medgivande.

4. Om en ----- nya bestämmelserna.

*Bostadsrättsförening registrerad före den 1 januari 1988 får dock tillämpa villkor för stadgeändring som strider mot 7 kap. 14 § fjärde stycket i lagen (1987:000) om ekonomiska föreningar.*